

proces i rezultat (normi i zabrani) (11 priča); *m žka orgiastika* (2 priče); *ženska orgiastika* (23 priče s 19 notnih zapisa); *promiskuitet t kato tip obredno poredenie* (jedna priča); *skotoložstvo v konteksta na b lgarkata folklorna kultura* (2 priče); *"blažni" naričanija, blagoslovii i bajanija* (8 priča); *"blažni" t žački (erotični oplakvanija)* (3 priče s jednim notnim zapisom); *"blažna" ekspresivna frazeologija (kontekst na funkcionirane)* (5 priča); *"blažni" igroslovia* (14 priča); *"blažni" gatanki* (7 priča); *v prosi i otgovori* (6 priča).

Folklore erotikon I i II kao cjelina predstavljaju jedan vrlo ambiciozan i nadasve inventivno osmišljen i ostvaren pothvat koji omogućava preciznija i sustavnija buduća znanstvena etnokulturološka istraživanja uopće.

Antonija ZARADIJA KIŠ

Renato Rosaldo, Culture and Truth, The remaking of social analysis, Routledge, London 1993., 253 str.

Pitanja kulture u današnje su vrijeme bolna pitanje identiteta. U knjizi *Kultura i istina, prerada društvene analize*, američki antropolog Renato Rosaldo analizira dominantnu nacionalnu dogmu o talionici (melting pot) i temeljnim vrijedno-

stima u SAD. Rosaldo pokušava artikulirati pluralističku viziju kulture i istine koja bi bila suglasna s raznolikim sjevernoameričkim identitetima.

Propituje mit o objektivnoj znanstvenoj metodi u antropologiji i teoriji kulture, te ideju o jedinjoj istini, koju opisuje i utvrđuje objektivna znanstvena analiza.

U uvodu knjige razlaže problem na primjeru vlastita iskustva antropologa koji proučava filipinsko pleme Ilongota na sjevernom dijelu otoka Luzona. Rasprava o kulturi svodi se na problem njezine inteligibilnosti, na mogućnost razumijevanja kulture drugog.

Ilongoti su do 1972., kada je Ferdinand Marcos zakonom zabranio njihovu praksu, odsijecali ljudske glave.

Ilongoti taj čin obrazlažu bijesom rođenim iz žalosti (rage born of grief), koji ih nagoni na ubijanje, te potrebom za objektom na koji će prenijeti svoju ljutnju. Čin odsijecanja i odbacivanja žrtvine glave omogućuje im da se oslobode ljutnje uzrokovane bolnim gubitkom.

Posao antropologa je učiniti duge kulture inteligibilnim. U ovom slučaju postavlja se problem kako razumjeti i objasniti činjenicu da se u kulturi Ilongota povezuju bol, bijes i lov na ljudske glave?

Pristupajući problemu knjiški, pomoću teorije razmjene (exchange theory), Rosaldo uviđa da je promašio cilj. Ni u ritualu, ni u hvastanju (boast), ni u pjesmama ili običnoj konverzaciji nije bilo ni indirektnih očitosti za teoriju razmjene.

Polazeći od tog primjera, govori o snazi emocija u kulturi, te priznaje da mu je tek osobno iskustvo bola i gubitka (ženina smrt u nasreći pri istraživanju na Filipinima) omogućilo razumijevanje tog čina.

Usredotočeni na pojedinačne entitete koje opisuju, etnografi i antropolozi uglavnom pišu u skladu s *klasičnim normama* (određeni postupci utvrđeni znanstvenim aparatom kojim se pristupa opisivanju). Smrt najčešće razmatraju unutar rubrike rituala, zanemarujući emocionalnu snagu bolnog gubitka. Pri tome je ritual određen svojim formalnim i rutinskim aspektima tako da više podsjeća na recept, utvrđeni program priredbe ili na listu utvrđenih postupaka, a manje na otvorenu ljudsku aktivnost. Etnografije koje na takav način eliminiraju snažne emocije, ne samo da izobličuju opis nego i otklanjaju ključ koji omogućuje objašnjenje. Emotivna snaga bolnog gubitka maskira se redukcijom na pogrebne ceremonije i uobičajenu rutinu. Takva istraživanja brkaju proces rituala s procesom žaljenja za umrlim, izjednačujući ritual s formalnim obavezama, a zanemarujući odnos između rituala i svakodnevnog života. Metoda sklona ritualnim formama, koja ritual vidi kao izvanvremenski, u sebe zatvoreni

proces, olako daje odgovore na pitanja koja bi se zapravo trebala dovesti u pitanje; naprimjer: da li rituali uvijek otkrivaju dubinsku strukturu neke kulture?

Takav pristup Rosaldo naziva mikrokozmičkim viđenjem (microcosmic view), a kao alternativu nudi viđenje rituala kao aktivnog sjecišta (busy intersection). U tom se slučaju ritual pojavljuje kao točka u kojoj se siječe gomila različitih društvenih procesa; raskrižje koje oblikuje mjesto sjecišta za različite putanje, a ne skladište zauvijek danih formalnih postupaka

Ako antropologija danas s pravom odbija stereotip o "krvožednim divljacima", mora istražiti kako su lovci na ljudske glave stvorili snažnu želju da dekapitiraju drugo ljudsko biće. Humanističke znanosti moraju istraživati snagu emocija u kulturi i pokušati utvrditi strasti koje oživljuju određene oblike ljudskog ponašanja.

Rosaldo dolazi do spoznaje da je, u slučaju Ilongota, bijes proizišao iz bolnog gubitka nesvodljiv na nekakav mogući obrazac, jer ne postoji ništa dublje od te emocije što bi je moglo objasniti.

Ova knjiga pokazuje kako su, pod utjecajem društvenih promjena, izgubile vrijednost jednom utvrđene i dominantne koncepcije istine i objektivnosti. Istina objektivizma – – apsolutna, univerzalna i izvanvremenska – izgubila je monopolistički status. Kultura nije u sebe zatvorena cjelina sačinjena od koherentnih obrazaca nego porozni prostor križanja različitih procesa unutar i izvan njezinih granica. Termini kao što su objektivnost, neutralnost i nepristranost odnose se na položaj subjekta prožeta autoritetom institucija, no oni nisu ništa više, a niti manje vrijedni od pojmova onih čija se istraživanje temelje na principu suosjećanja. Društvena se analiza mora suočiti s činjenicom da su njezini objekti ujedino i analizirajući subjekti koji kritički ispituju antropologe – njihovo pisanje, njihovu etiku i njihovu politiku.

U poglavlju knjige pod naslovom *Kritika*, obrazlaže proces erozije klasične, objektivizmom ograničene antropologije i društvene teorije. Takva etnografija nastala je u kontekstu imperijalizma i kolonijalne vladavine, u kojemu su se oblikovali monumentalizam izvanvremenskih homogenih kultura i objektivizam stroge podjele uspostavljen između "odmaknutog" ("detached") etnografa i njegovog "domoroca".

Razumijevanje kulture zahtijeva razumijevanje drugih oblika života izraženih njihovim vlastitim jezikom.

Drugo poglavlje nosi naslov *Reorijentacija*. Analiza procesa (processual analysis) je metoda koja se uspjela othrvati znanstvenom okviru koji je zahtijevao monopol na istinu. Ona je naglašavala da istraživanje kulture zahtijeva proučavanje iz različitih perspektiva i da se te perspektive nužno ne svode na jedinstvenu cjelinu.

Jedna od perspektiva, zanemarenih u klasičnoj antropologiji, analiza je narativnih struktura (narrative analysis). Rosaldo smatra da se takva analiza može iskoristiti pri istraživanju kulture.

Treće poglavlje nosi naslov *Obnavljanje*. U njemu se analiziraju tri Chicano priče u kojima je glavni junak ratnik. U prvoj se priči karakterizira pozitivno, u drugoj se ismijava, dok se u trećoj negira. Priče pokazuju transformiranje Chicano identiteta, čijoj kulturi pripada autor knjige.

U epilogu pod nazivom *Razbješnjela bitka*, Rosaldo govori o položaju humanističkih znanosti u akademskim krugovima Amerike i bitci koja se vodi oko pitanja koji tip znanja treba dominirati procesom obrazovanja novih generacija, koje će se suočiti s promjenjivim multikulturalnim svijetom nadolazećeg stoljeća.

U toj se borbi u osnovi natječu politička i intelektualna vizija zamagljene etiketama tipa "objektivist", "relativist", "historicist" i sličnima. Rosaldo pozadinu sukoba objašnjava iz političkog konteksta moći: moć se oblikuje kulturnim formama, a subjekti kulture imaju u njoj nejednake udjele. Knjiga je opremljena bilješkama i indeksom pojmova.

Vilko ENDSTRASSER